

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Подрігало Ольги Олександрівни за темою: «Теоретико-методичні засади прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

Актуальність. Робота Подрігало Ольги Олександрівни присвячена цікавому в теоретичному та важливому в практичному відношеннях питанню.

Проблема прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки, впровадження сучасних технологій вимагає оновлення змісту та форм навчально-тренувального процесу.

На сучасному етапі розвитку теорії та методики тренувального процесу на етапах базової підготовки подальший прогрес можливий тільки при комплексному підході до вирішення цієї проблеми.

Дисертація Подрігало Ольги Олександрівни, безумовно, є актуальною, оскільки вона спрямована на пошук нових шляхів і невикористаних резервів для вдосконалення спортивної підготовки кваліфікованих спортсменів.

Аналіз науково-методичної літератури з даної проблеми дозволив встановити, що науково-методичне забезпечення щодо прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки є недостатнім. Кількість наукових робіт, присвячених вивченню даної проблеми, – обмежена, а існуючі дані – суперечливі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження було виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури за темами «Теоретичні та прикладні основи побудови моніторингу фізичного розвитку, фізичної підготовленості та фізичного стану різних груп населення» на 2013–2016 рр. (номер державної реєстрації: 0113U001206), «Психосенсорна регуляція рухової діяльності спортсменів ситуативних видів спорту» на 2016–2020 рр. (номер державної реєстрації: 0116U008943) та Плану науково-дослідної роботи

на 2015–2020 рр. Національного університету фізичного виховання і спорту України за темою «Біомеханічні та психофізіологічні критерії техніко-тактичної підготовленості спортсменів високої кваліфікації» (номер державної реєстрації: 0118U002068).

Робота складається з анотації, вступу, семи розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Обсяг загального тексту дисертації становить 528 сторінок. Робота містить 32 таблиці та ілюстрована 16 рисунками. Список використаних літературних джерел налічує 522 найменування, з яких 190 джерел – кирилицею та 332 – латиницею.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, вказано його об'єкт, предмет, мету, завдання та методи, розкрито наукову новизну, з'ясовано практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок дисертанта, відображено апробацію результатів дослідження.

Перший розділ «Сучасні тенденції прогнозування успішності та спортивної майстерності у спортивній науці» присвячено теоретичному аналізу літературних джерел, розглянутих у дисертаційному дослідженні.

Теоретичний аналіз і узагальнення спеціальної вітчизняної та зарубіжної наукової літератури визначив основний понятійний апарат щодо методології прогнозування; визначив прогнозування, як один із шляхів ефективного вирішення завдань спорту вищих досягнень і сфери спортивної індустрії; визначив сучасні тенденції прогнозування успішності спортсменів складнокоординаційних видів спорту та єдиноборств на різних етапах підготовки та ін.

Наведені в огляді літератури відомості довели актуальність проблеми прогнозування спорту та дозволили визначити, що одним із перспективних напрямів є прогнозування успішності спортивної діяльності, який будується на індивідуальних, особистісних характеристиках спортсменів із різним рівнем майстерності та на різних етапах спортивної підготовки.

У **другому розділі** «Методи та організація дослідження» подана система взаємодоповнюючих методів, адекватних поставленим завданням. Безумовно,

методи дослідження забезпечили створення теоретико-методичної бази для прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки.

У **третьому розділі** «Показники фізичного розвитку як прогностичні критерії спортивної успішності на етапах базової підготовки» аргументовано доцільність використання віково-статевих стандартів, індексів і функціональних проб для визначення морфологічних перебудов, особливостей фізичного розвитку та функціонального стану спортсменів, які відбуваються під впливом специфічних фізичних навантажень.

Наведені результати доводять, що для єдиноборств прогностичне значення мають індекси, які характеризують тілобудову, співвідношення довжини кінцівок та їх сегментів, показник відносної площі поверхні тіла спортсменів, який є непрямим показником адаптаційних можливостей. Для борців суттєве значення має силовий індекс, як ілюстрація достатньої сили стиснення. Отримані результати доводять інформаційну значущість дослідження соматотипу для прогнозу успішності та зростання спортивної майстерності.

У **четвертому розділі** «Психофізіологічні особливості як фактори прогнозування успішності і зростання майстерності спортсменів єдиноборств на етапах базової підготовки» апробовано використання спеціальної комп'ютерної програми функціонального тестування.

Важливе значення для прогнозування успішності має аналіз особливостей спортсменів одного виду спорту, які відрізняються за рівнем майстерності.

У **п'ятому розділі** «Дослідження й аналіз адаптаційних можливостей і фізичної підготовленості спортсменів як факторів прогнозування зростання спортивної майстерності» представлені результати, які характеризують фізичні якості та функціональний стан вегетативних систем, що впливають на рівень загальної та спеціальної працездатності спортсмена в обраному виді спорту.

Матеріали, наведені в цьому розділі, стверджують, що дослідження фізичної працездатності, застосування функціональних тестів, спрямованих на аналіз рівня розвитку фізичних якостей, дозволяють характеризувати функціональні можливості спортсменів єдиноборств.

Отримані під час тестування результати є важливими для прогнозу успішності та зростання спортивної майстерності в зазначених видах спорту.

У **шостому розділі** «Обґрунтування та практична реалізація концепції прогнозування успішності та зростання спортивної майстерності в єдиноборствах та складнокоординаційних видах спорту» представлена концепція, концептуальна модель, алгоритм і методика індивідуального прогнозу успішності спортивної діяльності.

Використана схема дослідження передбачала аналіз комплексу різнопланових показників. Це дозволило істотно підвищити ефективність прогнозу.

У **сьомому розділі** «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» узагальнено отримані результати, окреслено їх практичну та теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Зіставлено наукові дані, які отримано, з наявними в наукових і методичних джерелах. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На основі проведеного комплексного теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури автор чітко визначив об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання. Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення результатів дослідження, висновки дисертаційної роботи та практичні рекомендації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

– вперше на основі теоретичного аналізу та узагальнення, практичного досвіду, власних експериментальних досліджень сформована цілісна система наукових знань, яка дозволила сформулювати систему прогнозування успішності та відбору спортсменів на етапі попередньої базової підготовки;

– вперше обґрунтована, розроблена та практично реалізована концепція прогнозування, концептуальна модель та алгоритми прогнозування успішності та зростання майстерності спортсменів;

– вперше обґрунтовано використання професіографічного аналізу видів спорту в якості нормативного прогнозу успішності, розроблені професіограми видів спорту та багато іншого.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що на підставі власних досліджень розроблена концепція прогнозування успішності спортивної діяльності та зростання спортивної майстерності в єдиноборствах і складнокоординаційних видах спорту на етапах базової підготовки.

Основні результати дослідження впроваджено в практичну діяльність Харківської державної академії фізичної культури, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та багатьох інших.

Повнота викладу результатів дослідження у друкованих працях. Основні положення дисертаційної роботи викладені в 36 наукових працях, з них – 1 монографія, 11 публікацій у фахових виданнях України, з яких 9 увійшли до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 11 – до міжнародної наукометричної бази Scopus, 7 публікацій апробаційного характеру, 6 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на X і XII міжнародних науково-практичних конференціях «Адаптаційні можливості дітей та молоді» (Одеса, 2014, 2016), VII, VIII і X міжнародних науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2014, 2015, 2017), I і IV науково-практичних конференціях «Актуальні питання фізіології, патології та організації медичного забезпечення дітей шкільного віку та підлітків» (Харків, 2016, 2019) та багатьох інших.

Відповідність дисертації вимогам МОН України. Структура, обсяг основного тексту, оформлення дисертаційної роботи відповідають вимогам МОН України. Автореферат повністю відображає зміст дисертації.

Рекомендації щодо використання результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в практичній діяльності тренерів і викладачів із метою підвищення ефективності спортивної підготовки кваліфікованих спортсменів, а також у навчальному процесі студентів спортивних вузів України.

Недоліки дисертаційної роботи. Разом із тим, робота містить ряд недоліків, які, на нашу думку, не мають принципового характеру та не заперечують теоретичних і методичних здобутків автора:

1. Згідно вимогам Міністерства освіти і науки України у «Вступі» необхідно навести публікації опонентів, які стосуються теми дослідження.

2. Вважаю за доцільне доповнити завдання дослідження ще одним завданням, а саме: «Розробити науково-практичні рекомендації щодо прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки», оскільки науково-практичні рекомендації розроблені та представлені автором в основному тексті дисертаційної роботи.

3. У розділі 1 треба зробити більший акцент на аналізі існуючих проблем. Невідомо, чи поділяє здобувач погляди науковців на ці проблеми. Необхідно показати свої ставлення до наукових розробок інших авторів.

4. При прогнозуванні успішності спортивної діяльності загальноприйнятим є визначення не тільки середніх величин, а й максимальних і мінімальних для групи спортсменів.

5. У дослідженні було б цікавим визначити закономірності управління навчально-тренувальним процесом із використанням прогнозування успішності спортивної діяльності та з урахуванням статевих і психофізіологічних особливостей спортсменів.

6. Незрозуміло, як автор визначав однорідність і однотипність досліджуваних експериментальних груп. Не представлено коефіцієнт варіації.

7. Під час обговорення результатів власних досліджень необхідно більш широко використовувати теорію функціональних систем П. К. Анохіна з урахуванням системоутворюючих факторів оптимізації управління спортивною підготовкою, а також теорії побудови рухів М. О. Бернштейна, що дозволило б

більш детально визначити специфічні закономірності прогнозуванні успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки.

8. У роботі є друкарські помилки та стилістичні погрішності, на які автору вказано.

Інших зауважень немає, дисертація написана літературною мовою, добре проілюстрована і з цієї точки зору залишає приємне враження.

Загальний висновок

Зважаючи на актуальність теми дослідження, його наукову новизну та практичне значення, використання адекватних методів, обґрунтованість висновків, вважаю, що дисертаційне дослідження Подрігало Ольги Олександрівни «Теоретико-методичні засади прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки» відповідає п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними з постанов Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року), а її автор Подрігало О. О. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, завідувач кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання та спорту Житомирського державного університету імені Івана Франка

Рустам АХМЕТОВ

Проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат економічних наук, доцент

Тетяна БОЦЯН

Відгук отримано 17.02.2021 р. МБМ